

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ เรื่อง ผลกระทบของการเดินเรือพาณิชย์ระหว่างเชียงรุ้งกับ เชียงแสนต่อเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมไทย มีแนวคิดในการศึกษาว่าสภาพตามธรรมชาติดั้งเดิมของ แม่น้ำโขงนั้น มีประชากรและชุมชนที่ได้อาศัยใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงในการดำรงชีวิต และได้ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแม่น้ำโขงมาเป็นเวลายาวนานแล้ว โดยที่ รูปแบบการพึ่งพาอาศัยและใช้ประโยชน์เป็นไปอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย และมีการเปลี่ยนแปลงสภาพ ตามธรรมชาติของแม่น้ำโขงน้อยมาก แต่โครงการพัฒนาแม่น้ำโขงเป็นเส้นทางเดินเรือขนาดใหญ่ เพื่อการคมนาคมขนส่งทางน้ำระหว่างประเทศ ที่เกิดขึ้นมาในภายหลังนั้น ได้ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแม่น้ำโขงอย่างมาก และส่งผลกระทบต่อประชากร และชุมชนที่อาศัยใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงในการดำรงชีวิตด้วย โดยที่เป้าหมายของการใช้แม่น้ำ โขงเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำระหว่างประเทศนี้ไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อประชากรและ ชุมชนที่อาศัยใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงในการดำรงชีวิตอยู่แต่เดิม

ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวจึงกำหนดเป็นสมมุติในการศึกษาว่า

1. การเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขง ระหว่างเชียงแสนกับเชียงรุ้ง จะทำให้เกิดผล กระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย คือจะทำให้ปริมาณการค้าระหว่างประเทศไทยและจีนผ่าน ทางช่องทางดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการส่งออกและทำให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย แต่จะต้องมีการปรับปรุงร่องน้ำ ซึ่งจะทำให้สภาพตามธรรมชาติของแม่น้ำโขงเปลี่ยนไปจากเดิม

2. การเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขง ระหว่างเชียงแสนกับเชียงรุ้ง จะทำให้เกิดผล กระทบต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย คือจะทำให้ระบบนิเวศและสภาพทางกายภาพของแม่น้ำ โขงเปลี่ยนไปจากเดิม และส่งผลกระทบต่อประชากรและชุมชนที่ดำรงชีวิตโดยอาศัยใช้ประโยชน์ จากแม่น้ำโขงมาแต่เดิม โดยที่ประชากรและชุมชนเหล่านี้ไม่ได้รับประโยชน์จากการเพิ่มขึ้นของ ปริมาณการค้าระหว่างประเทศไทยและจีน

และได้ทำการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อทราบถึงผลกระทบทาง เศรษฐกิจและทางสิ่งแวดล้อม และเปรียบเทียบผลได้และผลเสียของทั้งสองด้านที่เกิดจากการ เดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขงระหว่างเชียงรุ้งกับเชียงแสนตั้งแต่มีข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ โดยวิธีการศึกษาใช้การค้นคว้ารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

ประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายในพื้นที่อำเภอเชียงแสน และนำมาประมวลผลและวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบกับสมมุติฐานในการศึกษา ผลของการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากข้อมูลที่รวบรวมได้ในเรื่องผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการเดินเรือพาณิชย์ระหว่างเชียงรุ่งกับเชียงแสน สามารถสรุปเป็นผลกระทบทางเศรษฐกิจได้ดังนี้

ก. ก่อนที่จะมีข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์นั้น อำเภอเชียงแสนเป็นเมืองประวัติศาสตร์เก่าแก่และเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดเชียงราย โดยเฉพาะบริเวณเขตพื้นที่อนุรักษ์ซึ่งท่าเรือเชียงแสนตั้งอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวด้วยนั้น ชาวอำเภอเชียงแสนเคยมีรายได้จากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การขายของที่ระลึก การบริการเรือท่องเที่ยวแม่น้ำโขง บริการนำเที่ยวโบราณสถาน เป็นต้น

ข. ก่อนที่จะมีข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์นั้น การค้าระหว่างประเทศไทยและจีนผ่านทางอำเภอเชียงแสนยังมีปริมาณน้อยมาก และไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์แน่นอน การนำเข้าและส่งออกจะต้องอาศัยการคมนาคมขนส่งทางบกผ่านประเทศเมียนมาร์และลาว ซึ่งมีอุปสรรคในการค้าและการขนส่งสินค้าหลายประการ เช่น อัตราค่าธรรมเนียมและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่มีความแน่นอน เส้นทางคมนาคมยังไม่พัฒนา เป็นต้น

ค. เมื่อประเทศจีนเปิดประเทศมากขึ้นและเริ่มมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง การค้าระหว่างประเทศไทย-จีน ผ่านทางแม่น้ำโขง ที่อำเภอเชียงแสน กับมณฑลยูนนานผ่านทางเมืองเชียงรุ่ง จึงเริ่มขยายตัวมากขึ้น และเริ่มมีการหารือร่วมกันระหว่างประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขงถึงแนวคิดการใช้แม่น้ำโขงเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศอย่างจริงจัง

ง. หลังจากเกิดข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์เมื่อ พ.ศ. 2543 และเริ่มมีการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขงตามข้อตกลงตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ซึ่งประเทศไทยได้เปิดท่าเรือเชียงแสนและเชียงของรองรับการเดินเรือพาณิชย์ตามข้อตกลง การค้าระหว่างประเทศไทย-จีน ผ่านทางแม่น้ำโขง ที่อำเภอเชียงแสน กับเมืองเชียงรุ่ง มณฑลยูนนาน มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างมาก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปี โดยประเทศไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้ามาเกือบทุกปี

จ. ชาวท้องถิ่นอำเภอเชียงแสนได้รับผลประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศไทย-จีน ผ่านทางแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงแสนในระยะแรก โดยเป็นพ่อค้าคนกลางรับซื้อสินค้าจากเรือขนส่งจีน และจำหน่ายต่อไปให้กับพ่อค้าแม่ค้าจากต่างถิ่น

ฉ. ในระยะหลัง เมื่อประเทศไทยทำข้อตกลงเปิดเขตการค้าเสรีกับประเทศจีน ชาวจีน เข้ามามีบทบาทอย่างมากกับการค้าระหว่างประเทศไทย-จีน ผ่านทางแม่น้ำโขง ที่อำเภอเชียงแสน โดยมีชาวจีนเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งในฐานะผู้ขนส่งสินค้าและพ่อค้า พ่อค้าคนกลาง ธุรกิจชิปปิ้ง ตลอดจนคนงานขนส่งสินค้า ส่วนชาวท้องถิ่นอำเภอเชียงแสนมีอุปสรรคในเรื่องเงินทุน กฎระเบียบทางการค้า และภาษาในการติดต่อสื่อสาร จึงมีบทบาทน้อยลง

ช. การเปลี่ยนแปลงสภาพของเมืองประวัติศาสตร์เชียงแสนที่ทรุดโทรมลงและขาดการควบคุมดูแลการใช้พื้นที่ เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและการขยายตัวของเมืองทำให้เชียงแสนเสียเอกลักษณ์ความเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน และมีแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุอยู่่มากไป ชาวเชียงแสนที่เคยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวจึงได้รับผลกระทบตามไปด้วย

ซ. ในปัจจุบัน การค้าระหว่างประเทศไทย-จีน ผ่านทางแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงแสน มีชาวจีนและชาวไทยได้หันเป็นผู้ดำเนินการในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องแทบทั้งหมด ตั้งแต่เรือขนส่งสินค้าที่เป็นของชาวจีนทั้งหมด การติดต่อซื้อขายสินค้ากับเรือขนส่งจีนทำโดยธุรกิจชิปปิ้งที่ชาวจีนหรือได้หันเป็นผู้ดำเนินการ ตลอดจนคนงานขนส่งสินค้าก็เป็นชาวจีนหรือแรงงานต่างด้าวชาวเมียนมาร์หรือลาวเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากค่าแรงถูกกว่าแรงงานชาวไทย

ด. แม้ว่าการค้าระหว่างประเทศไทย-จีน ผ่านทางแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงแสนจะขยายตัวต่อเนื่อง และประเทศไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้ามาตลอด แต่การนำเข้าสินค้าบางชนิดจากประเทศจีนเช่นผลผลิตการเกษตรที่มีราคาถูกกว่าผลผลิตในประเทศไทย ทำให้เกิดผลกระทบต่อเกษตรกรในประเทศไทย เช่น แอปเปิ้ล สาลี่ กระเทียม เป็นต้น

ด. ช่องทางการค้าระหว่างประเทศไทย-จีนผ่านทางแม่น้ำโขงนี้มีข้อได้เปรียบที่สำคัญ คือเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศไทยและจีนตอนใต้ที่มีระยะทางสั้นที่สุด และยังมีต้นทุนค่าขนส่งต่ำ จึงคาดว่าปริมาณการค้าจะยังสามารถขยายตัวได้อีกมาก

ฉ. การค้านอกกรอบที่ไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากรยังมีปริมาณมาก สาเหตุอย่างหนึ่งเนื่องจากยังมีท่าเรือของเอกชนหลายแห่งที่อยู่นอกเหนือการควบคุมดูแลของทางราชการ

ส่วนผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการเดินเรือพาณิชย์ระหว่างเชียงรุ่งกับเชียงแสน สามารถสรุปได้ดังนี้

ก. การปรับปรุงร่องน้ำบริเวณแก่งคอนผีหลวง ซึ่งตั้งอยู่ในแม่น้ำโขงช่วงที่ไหลผ่านประเทศไทย ตามโครงการปรับปรุงร่องน้ำที่ประเทศสมาชิกข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ เห็นชอบร่วมกัน และเป็นเรื่องที่ชาวบ้านในพื้นที่อำเภอเชียงแสน เชียงของ และเวียงแก่นที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงมีความวิตกกังวลและไม่เห็นด้วยกับการปรับปรุงร่องน้ำนั้น ยังไม่ได้มีการดำเนินการ

ข. ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแม่น้ำโขง ซึ่งส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงการดำรงชีวิตของประชากรที่พึ่งพาอาศัยแม่น้ำโขงในการดำรงชีวิตนั้น ข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับโครงการพัฒนาทางตอนบนของแม่น้ำโขง เช่น การก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่หลายแห่งกันแม่น้ำโขงในเขตประเทศจีน การปรับปรุงร่องน้ำในแม่น้ำโขงตอนบนนอกเขตประเทศไทย มากกว่าการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขง ไม่ว่าจะเป็นระดับน้ำในแม่น้ำโขงที่ขึ้นลงไม่เป็นไปตามธรรมชาติเช่นเดิม การกัดเซาะตลิ่งและกระแสน้ำไหลเชี่ยว น้ำขุ่นผิดปกติ จับปลาได้น้อยลง

ค. ส่วนระหว่างการปรับปรุงร่องน้ำกับการเดินเรือพาณิชย์นั้น ข้อมูลส่วนที่เป็นความคิดเห็นของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ที่ระบุถึงความวิตกกังวลต่อการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขง ให้ความสำคัญกับผลกระทบจากการปรับปรุงร่องน้ำมากกว่าการเดินเรือพาณิชย์

ง. แม้ว่าในขณะนี้จะไม่มีการปรับปรุงร่องน้ำบริเวณแก่งคอนผีหลวงแล้ว แต่การปรับปรุงร่องน้ำในส่วนอื่น ๆ ตอนบนของแม่น้ำโขงนั้นได้ดำเนินการไปแล้ว รวมถึงมีการก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่กันแม่น้ำโขงในเขตประเทศจีนด้วย และชาวบ้านส่วนหนึ่งได้รับผลกระทบจากสภาพของแม่น้ำโขงที่เปลี่ยนไป

จ. แม้ว่ารายงานการศึกษาผลกระทบของการปรับปรุงร่องน้ำในแม่น้ำโขงจะแสดงให้เห็นว่าผลกระทบในภาพรวมจะอยู่ในระดับต่ำในทุก ๆ ด้าน แต่ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนยังแสดงให้เห็นว่าประชาชนยังมีความวิตกกังวลถึงผลกระทบของการปรับปรุงร่องน้ำอยู่มาก เนื่องจากผลกระทบบางอย่างได้เกิดขึ้นแล้วหลังจากที่มีการก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่กันแม่น้ำโขงในเขตประเทศจีน และมีการดำเนินการปรับปรุงร่องน้ำในแม่น้ำโขงตอนบนนอกเขตประเทศไทย เช่น การกัดเซาะตลิ่งที่มีมากขึ้น ระดับน้ำขึ้นลงไม่เป็นเวลา น้ำขุ่นผิดปกติ เป็นต้น ทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นในทางลบต่อการโครงการปรับปรุงร่องน้ำ

ฉ. ประเด็นสำคัญที่ประชาชนมีความวิตกกังวลว่าจะเกิดผลกระทบจากการปรับปรุงร่องน้ำนั้น ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการประมงในแม่น้ำ การเก็บสาหร่ายไถ การทำการเกษตรริมฝั่งแม่น้ำ ที่จะไม่สามารถทำได้ วัฒนธรรมประเพณีที่จะเลือนหายไป เนื่องจากสภาพแม่น้ำโขงเปลี่ยนไปจากเดิม ตลอดจนเรื่องผลประโยชน์ของโครงการที่ประชาชนเห็นว่าชุมชนไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง

ช. อย่างไรก็ตาม แม้แต่รายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการปรับปรุงร่องน้ำที่มีการศึกษาอย่างละเอียดและครอบคลุม และมีการรวบรวมความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่ซึ่งจะได้รับผลกระทบอย่างกว้างขวาง ก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่าผลกระทบที่ประชาชนในพื้นที่ที่มีความวิตกกังวลนั้นจะมีผลกระทบในระดับต่ำตามผลของรายงานการศึกษา เนื่องจากยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่

เกี่ยวข้องที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของแม่น้ำโขงได้อีก เช่นการก่อสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงในเขตประเทศจีนตามที่กล่าวไปแล้ว ซึ่งในรายงานการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการปรับปรุงร่องน้ำดังกล่าวได้ระบุไว้ชัดเจนว่ามีปัจจัยอื่นที่อยู่นอกเหนือขอบเขตพื้นที่การศึกษาที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่อแม่น้ำโขงได้ด้วย

ซ. ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำโขงในขณะนี้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนที่พึ่งพาอาศัยแม่น้ำโขงในการดำรงชีวิตด้วยนั้น เป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของประเทศไทย เนื่องจากเกิดขึ้นจากแม่น้ำโขงทางตอนบนนอกเขตประเทศไทย

ฅ. ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากท่าเรือเชียงแสนเนื่องจากทับซ้อนของพื้นที่ท่าเรือกับพื้นที่อนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน ด้านหนึ่งเป็นเรื่องที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากบริเวณที่ตั้งของท่าเรือเป็นจุดที่มีความเหมาะสม แต่ในอีกด้านหนึ่งการก่อสร้างท่าเรือเชียงแสนจะช่วยลดการใช้ท่าเรือเอกชนที่มีอยู่หลายแห่งตลอดริมฝั่งแม่น้ำโขงในอำเภอเชียงแสนลงได้ เป็นการลดผลกระทบที่เกิดจากท่าเรือเอกชนเหล่านี้ลง

ฉ. ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากท่าเรือเชียงแสนเนื่องจากการก่อสร้างทับซ้อนบริเวณหาลาเดิมของชาวบ้าน และการเดินเรือขนส่งขนาดใหญ่เข้าออกท่าเรือทำให้ชาวบ้านไม่สามารถออกเรือหาลาได้ เป็นเรื่องที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่ผลกระทบในส่วนนี้มีน้อยเมื่อเทียบกับผลกระทบที่เกิดจากโครงการพัฒนาอื่น ๆ ในเขตแม่น้ำโขงตอนบนนอกประเทศไทย และถ้าหากสามารถลดการใช้ท่าเรือเอกชนที่มีอยู่หลายแห่งลงได้ก็จะช่วยลดผลกระทบส่วนนี้ได้ด้วยเช่นกัน

ค. ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ จากท่าเรือและการเดินเรือขนส่งขนาดใหญ่เข้ามาในเชียงแสน เช่น การทิ้งของเสียจากเรือลงในแม่น้ำ คราบน้ำมันและสิ่งสกปรกที่เกิดจากการเดินเรือและการซ่อมบำรุงเรือ นั้น เกิดขึ้นในแม่น้ำโขงช่วงสั้น ๆ ประมาณ 15 กิโลเมตรจากสามเหลี่ยมทองคำถึงท่าเรือเชียงแสน ซึ่งหากมีการควบคุมดูแลที่รัดกุมเพียงพอจะสามารถลดผลกระทบเหล่านี้ลงได้

5.2 อภิปรายผล

การเดินทางเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขงระหว่างเชียงรุ่งกับเชียงแสน ตามข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์นี้ อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนหลัก คือ การเดินเรือในแม่น้ำโขง และการปรับปรุงร่องน้ำในแม่น้ำโขง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมต่อประเทศไทยตามที่ได้กล่าวไปแล้ว และสามารถอภิปรายผลของการศึกษาได้ดังนี้

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ก. ในด้านหนึ่ง แม่น้ำโขงมีสถานะเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขงได้ โดยเฉพาะหากมีการปรับปรุงร่องน้ำให้สามารถเดินเรือขนส่งขนาดใหญ่ได้ตลอดทั้งปี ซึ่งหากการคมนาคมขนส่งผ่านทางแม่น้ำโขงนี้เป็นไปโดยสะดวกและปลอดภัย จะสามารถช่วยส่งเสริมให้ปริมาณการค้าระหว่างประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขงที่มีความร่วมมือทางเศรษฐกิจจะระหว่างกันอยู่แล้ว (GMS EC : Greater Mekong Subregion Economic Cooperation) เพิ่มสูงขึ้นได้อีกมาก

ในกรณีของประเทศไทย ได้แสดงให้เห็นในผลการศึกษาว่าปริมาณการค้าระหว่างประเทศไทย-จีน ผ่านทางแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงแสนที่มีการบันทึกไว้ที่ด่านศุลกากรเชียงแสนนั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่องอย่างรวดเร็ว (โปรดดูตาราง 8-9 และแผนภูมิ 4-5 ประกอบ) แสดงว่าการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขงช่วยให้ปริมาณการค้าระหว่างประเทศไทย-จีนเพิ่มมากขึ้น

ข. สินค้าที่นำเข้าและส่งออกกระหว่างประเทศไทย-จีน ผ่านทางแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงแสนนั้น สินค้าพืชผลการเกษตรยังคงมีมูลค่าสูงสุดทั้งการนำเข้าและส่งออก ซึ่งจากผลของข้อตกลงเปิดเขตการค้าเสรีทวิภาคีระหว่างประเทศไทย-จีน ทำให้ไม่มีการเก็บภาษีจากการนำเข้าและส่งออกสินค้าพืชผลการเกษตรเหล่านี้ตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา

ซึ่งผลการศึกษาจะเห็นว่าประเทศจีนยังได้เปรียบในการส่งสินค้าเกษตรหลายชนิดที่ราคาต่ำกว่าสินค้าที่ผลิตในประเทศไทยเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกษตรกรในประเทศไทยประสบปัญหาขาดทุนจากผลผลิตราคาตกต่ำ เช่น หอม กระเทียม ผักเมืองหนาว ไม้ตัดดอก เป็นต้น ส่วนสินค้าเกษตรที่ประเทศไทยส่งออกไปประเทศจีนนั้น ลำไยอบแห้ง และผลิตภัณฑ์ขงมีมูลค่าสูงที่สุดตั้งแต่มีการบันทึกไว้ที่ด่านศุลกากรเชียงแสน โดยมีมูลค่ามากถึงกว่าร้อยละ 50 ของการส่งออกทั้งหมด โดยลำไยอบแห้งนั้นประเทศจีนยังไม่สามารถผลิตได้มีคุณภาพเพียงพอ แต่ผลิตภัณฑ์ขงนั้นที่เมืองเชียงรุ่ง มณฑลยูนนานมีการเพาะปลูกเป็นพื้นที่กว้างขวางแล้ว คาดว่าจะมีผลผลิตได้ภายในเวลาไม่กี่ปีนี้ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบการส่งออกผลิตภัณฑ์ขงของประเทศไทยได้

แต่ชนิดของสินค้าที่นำเข้าและส่งออกก็มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะสินค้าส่งออกของประเทศไทยที่ไม่ใช่พืชผลการเกษตร เช่น เม็ดพลาสติก สินค้าอุปโภคบริโภคอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ดีในการเพิ่มมูลค่าการส่งออกในชนิดสินค้าที่ประเทศไทยสามารถแข่งขันในตลาดประเทศจีนได้ โดยอาศัยช่องทางการคมนาคมที่สะดวกและใกล้กว่า

อย่างไรก็ตาม ชนิดของสินค้าที่จะต้องลดอัตราภาษีศุลกากรในการนำเข้าและส่งออก ระหว่างประเทศไทย-จีน ตามข้อตกลงเปิดเขตการค้าเสรีทวิภาคีนั้นยังจะมีเพิ่มขึ้นอีก โดยในปี พ.ศ. 2548 ได้เพิ่มชนิดสินค้าไปแล้วกว่า 5 พันรายการ (2 ปี FTA สินค้าเกษตรไทย-จีนบทเรียนการค้าเสรี, 2549)

และนอกจากนี้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนที่ครอบคลุมประเทศในกลุ่มอาเซียนทั้งหมดก็มีผลบังคับใช้แล้วในสินค้าหลายชนิด ซึ่งประเทศไทยจำเป็นต้องแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มอาเซียนในการส่งออกสินค้าไปยังประเทศจีนด้วย (สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

ค. ผู้นำเข้าและผู้ส่งออกสินค้า รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศไทย-จีน ที่อำเภอเชียงแสนอื่น ๆ เช่น ผู้ขนส่งสินค้า ธุรกิจขีปี้้ง แรงงานขนถ่ายสินค้า เป็นต้น นั้น ผลจากการศึกษาระบุว่าเป็นชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวจีนและได้หวั่นแทบทั้งหมด

เรือขนส่งสินค้าทั้งหมดมีเจ้าของเป็นชาวจีนและต้องใช้ผู้ควบคุมเรือชาวจีนเนื่องจากมีความชำนาญในการเดินเรือในแม่น้ำโขงมากที่สุด

ผู้นำเข้าและผู้ส่งออกสินค้านำเข้าใหญ่มักเป็นชาวจีนหรือได้หวั่นเนื่องจากสามารถติดต่อค้าขายกับผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าในประเทศจีนได้ดีกว่า จากความเชื่อถือในคนชาติเดียวกันหรือพูดภาษาเดียวกัน

ธุรกิจขีปี้้งมักมีเจ้าของเป็นชาวจีนหรือได้หวั่นเนื่องจากเป็นคนกลางในการติดต่อซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศไทย-จีนได้สะดวกกว่า เช่นเดียวกับผู้นำเข้าและผู้ส่งออกสินค้านำเข้าใหญ่ ส่วนแรงงานขนถ่ายสินค้าส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ ทั้งจีน เมียนมาร์ และลาว เนื่องจากค่าแรงงานถูกกว่าชาวไทย

การที่ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวจีนได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศไทย-จีนแทบทั้งหมด ทำให้ผลประโยชน์ส่วนหนึ่งตกอยู่ในมือคนเหล่านี้ และทำให้คนไทยต้องเสียประโยชน์ที่ควรจะได้ไป ซึ่งสภาพการณ์เช่นนี้ยังไม่มีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงจนถึงปัจจุบันนี้

ง. การเปิดใช้ท่าเรือเชียงแสนนั้น ผลการศึกษาระบุว่ามีส่วนช่วยควบคุมดูแลการนำเข้าและส่งออกสินค้านำเข้าระหว่างประเทศที่อำเภอเชียงแสนให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามระเบียบและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง และอำนวยความสะดวกในกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้าโดยการจัด

ให้มีที่ทำการของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้บริการอยู่ภายในท่าเรือเชียงแสนอย่างครบถ้วน

ซึ่งก่อนหน้านั้นการค้าระบบที่ไม่ผ่านกระบวนการทางศุลกากรมีอยู่มากในอำเภอเชียงแสน เนื่องจากมีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ ลาว และเมียนมาร์ เป็นระยะทางยาว ทำให้การควบคุมดูแลทำได้ยาก

จึงอาจกล่าวได้ว่าการเปิดใช้ท่าเรือเชียงแสนตามข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์นั้น นอกจากช่วยอำนวยความสะดวกในการค้าระหว่างประเทศไทย-จีน และเพิ่มมูลค่าการค้าที่เกิดขึ้นใหม่แล้ว ยังช่วยให้การค้าระบบที่มีอยู่เดิมกลายเป็นการค้าในระบบที่ถูกต้อง และช่วยให้การค้าระหว่างประเทศในภาพรวมเป็นระเบียบเรียบร้อยมากกว่าเดิม สามารถเก็บภาษีได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยอีกด้วย

แต่ทั้งนี้ประเด็นในเรื่องชนิดสินค้าที่ประเทศใดจะเป็นฝ่ายได้เปรียบเสียเปรียบนั้นได้กล่าวไปแล้วในข้อก่อนหน้า

จ. ข้อมูลจากการศึกษาทราบว่าเมืองเชียงแสนเดิมเคยเป็นเมืองท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุอยู่ทั่วไป และมีทัศนียภาพริมฝั่งแม่น้ำโขงที่สวยงามน่าชม ทำให้ชาวเชียงแสนมีรายได้จากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมาเป็นเวลานาน

เมื่อเชียงแสนกลายเป็นเมืองทำการค้ากับประเทศจีนตอนใต้ผ่านทางแม่น้ำโขง สภาพของเมืองจึงเปลี่ยนแปลงไปจากกิจกรรมการค้าต่าง ๆ รวมทั้งจากการขยายตัวของเมืองและการใช้พื้นที่อย่างไม่เป็นระเบียบ ทำให้เอกลักษณ์ความเป็นเมืองท่องเที่ยวแต่เดิมสูญหายไป และนักท่องเที่ยวลดจำนวนลง

ในเรื่องความเปลี่ยนแปลงของสภาพเมืองที่เคยสวยงามดึงดูดนักท่องเที่ยวนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากตั้งแต่เดิมที่การท่องเที่ยวเมืองเชียงแสนมีชื่อเสียงอยู่ ที่เริ่มมีการรुक้าโบราณสถานและการใช้พื้นที่เมืองอย่างไม่เป็นระเบียบ เช่น การตั้งวางแผงลอยหรือร้านค้าจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกอย่างไม่เป็นระเบียบ การรुक้าพื้นที่โบราณสถานเพื่อปลูกสร้างอาคารถาวรทั้งเพื่อการพาณิชย์และเพื่ออยู่อาศัย ทั้งโดยเอกชนและหน่วยงานของรัฐ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 6 เชียงใหม่, ม.ป.ป., น. 29, 34)

ประกอบกับในช่วงต้นของการเริ่มขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศไทย-จีนที่อำเภอเชียงแสน ที่เริ่มมีกิจกรรมการค้าหนาแน่นนั้นยังไม่มี การควบคุมดูแลที่ดีพอ มีท่าเรือเอกชนรुक้าใช้พื้นที่ริมตลิ่งแม่น้ำโขงหลายจุดด้วยกัน มีเรือขนส่งสินค้าจอดเรียงรายจำนวนมากอยู่เสมอ ทำให้ทัศนียภาพริมฝั่งแม่น้ำที่เคยสวยงามถูกบดบัง จนภายหลังท่าเรือเชียงแสนจึงได้ก่อสร้างและเปิดใช้เป็นทางการเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 แต่ท่าเรือเอกชนหลายแห่งก็ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบันและยัง

ใช้ขนถ่ายสินค้าอยู่เสมอ เนื่องจากความสะดวกในการขนถ่ายสินค้าที่ผู้นำเข้าหรือผู้ส่งออกบางราย จะมีโกดังเก็บสินค้าอยู่ใกล้กับท่าเรือเอกชน และเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ในการใช้ท่าเรือเชียงแสน

ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้การควบคุมการใช้ท่าเรือเอกชนในปัจจุบันทำได้ยาก แต่ต่อไปในอนาคตหากมีก่อสร้างท่าเรือเชียงแสนแห่งที่ 2 แล้ว และมีการบังคับควบคุมอย่างจริงจัง น่าจะสามารถลดจำนวนท่าเรือขนถ่ายสินค้าของเอกชนลงได้มาก (ไพบูลย์ โพธิ์ดี และชัชวาลย์ จินานุพันธ์, 2550)

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

ก. ในอีกด้านหนึ่ง แม่น้ำโขงที่สามารถใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำระหว่างประเทศนั้น มีอีกสถานะหนึ่งคือเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชากรที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ สำหรับในประเทศไทยนั้น ที่สำคัญมีเช่น การทำประมงในแม่น้ำโขง การเก็บสาหร่ายไถในแม่น้ำและพืชผักริมฝั่งแม่น้ำ การใช้พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำในฤดูน้ำลดปลูกพืชผลการเกษตร ตลอดจนใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมและการละเล่นต่าง ๆ ที่เป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของประชากรริมฝั่งแม่น้ำโขงมาเป็นเวลานานแล้ว

ซึ่งผลจากการศึกษาระบุว่าวิถีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยแม่น้ำโขงอย่างใกล้ชิดเหล่านี้ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมของแม่น้ำโขงที่เปลี่ยนไปตั้งแต่เริ่มมีโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในแม่น้ำโขงตอนบน โดยเฉพาะในเขตประเทศจีน โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นมีเช่น

- ระดับน้ำขึ้นลงไม่เป็นเวลาและไม่เป็นไปตามฤดูกาลเหมือนแต่ก่อน เป็นอันตรายต่อการออกเรือหาปลาและการเก็บสาหร่ายไถในแม่น้ำ
- กระแสน้ำไหลเชี่ยวทำให้ตลิ่งพังทลายมากกว่าเดิม พื้นที่เพาะปลูกริมฝั่งแม่น้ำหายไป สาหร่ายไถไม่เกิดในแม่น้ำโขง
- สภาพร่องน้ำและเกาะแก่งต่าง ๆ เปลี่ยนไป ทำให้ปลาตื้นน้อยลงทั้งจำนวนและชนิดพันธุ์ปลา และทำให้การออกเรือหาปลาทำได้ยากมากขึ้น
- น้ำในแม่น้ำขุ่นมากกว่าเดิม ไม่สามารถใช้ในการอุปโภคบริโภคได้เหมือนเดิม

เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งผลกระทบเหล่านี้เกิดขึ้นมาก่อนที่จะมีการเดินเรือในแม่น้ำโขงตามข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ และก่อนจะมีการปรับปรุงร่องน้ำตามโครงการปรับปรุงร่องน้ำแล้ว

ข. เมื่อเริ่มมีการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขงหนาแน่นมากขึ้น โดยเฉพาะตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ที่ข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์มีผลบังคับใช้เป็นต้นมา ประกอบกับมีการดำเนินการ

ปรับปรุงร่องน้ำในแม่น้ำโขงตอนบน ตามโครงการปรับปรุงร่องน้ำ โดยวิธีการปรับปรุงมีเช่น ขุดลอกและระเบิดร่องน้ำ โขดหิน เนินทราย และเกาะแก่งหลายแห่ง ในช่วงเวลาดังแต่ พ.ศ. 2545-2547 ทำให้ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำโขงในประเทศไทยเห็นได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ทำให้มีการเดินเรือขนส่งเข้ามาในแม่น้ำโขงหนาแน่นมากขึ้น (โปรดดูปริมาณเรือขนส่งเงินที่แล่นเข้ามาในเชียงแสนตามตาราง 11 ประกอบ) ส่วนการปรับปรุงร่องน้ำที่ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ตอนบนของแม่น้ำเรื่อยลงมาทางใต้ ก็ได้เข้าใกล้ประเทศไทยมากขึ้นเป็นลำดับ (โปรดดูจำนวนแก่งและชื่อแก่งในแม่น้ำโขงตอนบนที่ได้รับการปรับปรุงตามโครงการปรับปรุงร่องน้ำใน ตาราง 2 ประกอบ) และมีรายงานบันทึกไว้ว่าบางครั้งชาวบ้านสามารถได้ยินเสียงจากการระเบิดเกาะแก่งได้จากเขตประเทศไทย และเห็นได้ชัดว่าน้ำในแม่น้ำโขงขุ่นมากขึ้นซึ่งอาจเป็นอยู่หลายวันหลังจากที่มีการระเบิดเกาะแก่งทางตอนบนของแม่น้ำ (เครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, 2546)

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำโขงในเขตประเทศไทยที่ปรากฏชัดและต่อเนื่องในช่วงเวลานั้น ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุนี้ ทำให้เมื่อจะมีการดำเนินการปรับปรุงร่องน้ำบริเวณแก่งคอนผีหลวงในแม่น้ำโขงบริเวณพรมแดนประเทศไทย-ลาวตามที่ได้กำหนดไว้แล้ว จึงมีการต่อต้านอย่างกว้างขวางจากชาวบ้านในอำเภอเชียงแสน เชียงของ และเวียงแก่น ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง เนื่องจากเกรงว่าผลกระทบจะยิ่งรุนแรงมากยิ่งขึ้นหากมีการระเบิดแก่งคอนผีหลวงที่อยู่ใกล้ประเทศไทยมาก ซึ่งแก่งคอนผีหลวงยังตั้งอยู่ในแม่น้ำโขงบริเวณที่ชาวบ้านได้ใช้เป็นแหล่งหาปลาและเก็บสาหร่ายไคอีกด้วย จนกระทั่งการปรับปรุงร่องน้ำบริเวณแก่งคอนผีหลวงต้องยุติไปในที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำโขงในเขตประเทศไทยยังคงเกิดขึ้นอยู่

ค. ความสำคัญของแม่น้ำโขงต่อวิถีชีวิตของประชากรที่อาศัยอยู่ริม 2 ฝั่งแม่น้ำนั้น มีอยู่ตลอดความยาวของแม่น้ำโขงตั้งแต่ในประเทศจีน ไปจนถึงปากแม่น้ำในประเทศเวียดนาม เพียงแต่อาจมีรูปแบบต่างกันไป

แต่การให้ความสำคัญต่อแม่น้ำโขงในสถานะดังกล่าวนี้ในแต่ละประเทศลุ่มแม่น้ำโขง มีความแตกต่างกัน ข้อมูลจากการศึกษาพบว่าในประเทศจีนสามารถก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่หลายแห่งกันแม่น้ำโขงในเขตประเทศจีนได้อย่างรวดเร็ว ทั้ง ๆ ที่การก่อสร้างเขื่อนดังกล่าวส่งผลกระทบต่อถิ่นที่อยู่ของประชาชนจำนวนมากที่จะต้องอพยพย้ายออกจากพื้นที่ก่อสร้าง (เครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, 2546) รวมทั้งการปรับปรุงร่องน้ำเพื่อการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขงในเขตประเทศจีนก็มีการดำเนินการอย่างรวดเร็วเช่นกัน ทั้ง ๆ ที่มีการตั้งข้อสังเกตเรื่องผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นและรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการปรับปรุงร่องน้ำที่จัดทำแล้วเสร็จอย่างรวดเร็วโดยขาดความสมบูรณ์

ขณะที่ในประเทศไทยมีความตื่นตัวของผู้ที่เกี่ยวข้องและให้ความสำคัญกับแม่น้ำโขง ในสถานะแหล่งทรัพยากรที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชากรที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมากกว่า โดยในระหว่างที่มีการปรับปรุงร่องน้ำตามโครงการปรับปรุงร่องน้ำ เพื่อความปลอดภัยในการเดินเรือพาณิชย์ขนาดใหญ่ และเพื่อให้สามารถเดินเรือพาณิชย์ขนาดใหญ่ในแม่น้ำโขงได้ตลอดทั้งปี นั้น เมื่อการปรับปรุงร่องน้ำบริเวณแก่ง 11 แห่งตามแผนที่กำหนดไว้โดยคณะสำรวจร่วมจาก 4 ประเทศสมาชิกข้อตกลงได้ดำเนินการไปแล้ว 10 แห่ง เหลือเพียงแก่งคอนผีหลวงที่ตั้งอยู่ในแม่น้ำโขงบริเวณพรมแดนไทย-ลาว ช่วงรอยต่อระหว่างอำเภอเชียงแสนและเชียงของ ได้มีการคัดค้านการปรับปรุงร่องน้ำบริเวณแก่งดังกล่าวอย่างกว้างขวางโดยกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนหลายองค์กร และกลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงในเขตอำเภอเชียงแสน เชียงของ และเวียงแก่น จนในที่สุดคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2546 ให้มีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการปรับปรุงร่องน้ำเพื่อการเดินเรือพาณิชย์เพิ่มเติม และยังไม่มีการดำเนินการปรับปรุงร่องน้ำบริเวณแก่งคอนผีหลวงจนถึงปัจจุบันนี้

อย่างไรก็ตาม แม่น้ำโขงไหลผ่านประเทศในกลุ่มแม่น้ำถึง 6 ประเทศโดยมีประเทศจีนเป็นต้นแม่น้ำทางตอนเหนือสุด ถึงแม้ว่าในเขตประเทศไทยจะให้ความสำคัญและรักษาสภาพแวดล้อมของแม่น้ำโขงไว้เช่นเดิม แต่การพัฒนาแม่น้ำโขงตอนบนไม่ว่าจะเป็นการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่หลายแห่งกันแม่น้ำโขงในประเทศจีน การปรับปรุงร่องน้ำตามโครงการปรับปรุงร่องน้ำที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยที่อยู่ท้ายแม่น้ำโขงลงมาจากบริเวณที่มีการพัฒนาดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เปรียบเทียบผลได้และผลเสียทางเศรษฐกิจ

การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของปริมาณการค้าระหว่างประเทศไทย-จีน ระหว่างอำเภอเชียงแสนกับมณฑลยูนนานผ่านเส้นทางคมนาคมขนส่งทางแม่น้ำโขงเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน และสถิติมูลค่าทางการค้าที่ประเทศไทยเป็นฝ่ายได้ดุลมาอย่างต่อเนื่องก็เห็นได้ชัดเจนเช่นกัน

แต่ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าในปัจจุบันนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการค้าระหว่างประเทศไทย-จีน ที่อำเภอเชียงแสน ทั้งการนำเข้าและส่งออก เป็นชาวจีนและต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ ตั้งแต่ผู้นำเข้าและผู้ส่งออกรายใหญ่ เจ้าของเรือขนส่งสินค้า ไปจนถึงแรงงานขนถ่ายสินค้า โดยที่ชาวเชียงแสนเคยมีส่วนในการค้าขายกับประเทศจีนเฉพาะในระยะแรกเท่านั้น และสินค้าที่นำเข้าและส่งออกผ่านทางอำเภอเชียงแสนยังคงมีจำนวนชนิดสินค้าน้อยอยู่ โดยส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรม ซึ่งสินค้าเกษตรกรรมที่นำเข้าจากประเทศจีนบางชนิดมีราคาต่ำกว่าสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตได้ภายในประเทศ ทำให้เกษตรกรผู้ผลิตพืชผลการเกษตรเหล่านั้นได้รับผลกระทบจากราคา

สินค้าคั่วคั่ว ส่วนสินค้าเกษตรกรรมที่ส่งออกไปยังประเทศจีนแม้จะมีมูลค่ามากเมื่อเทียบกับสินค้าชนิดอื่น ๆ แต่ก็จำกัดชนิดอยู่เพียงลำไยอบแห้งและผลิตภัณฑ์ยางเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในอนาคตประเทศจีนอาจสามารถผลิตสินค้าเหล่านี้ได้เองทดแทนการนำเข้าได้

ในขณะที่เมืองเชียงแสนแต่เดิมเคยเป็นเมืองท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่เงียบสงบและสวยงามริมฝั่งแม่น้ำโขง มีแหล่งโบราณสถานและโบราณวัตถุอยู่มาก และมีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้เริ่มสูญหายไปจากการกลายเป็นเมืองธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ และชาวเชียงแสนที่เคยมีรายได้จากธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวต้องได้รับผลกระทบจากการที่นักท่องเที่ยวลดลง

เปรียบเทียบผลได้และผลเสียทางสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมต่อแม่น้ำโขงในประเทศไทยนั้นเกิดขึ้นหลายอย่างด้วยกันตั้งแต่เริ่มมีการปรับปรุงร่องน้ำตามโครงการปรับปรุงร่องน้ำ และมีการเดินเรือพาณิชย์ตามข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ แต่ไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการปรับปรุงร่องน้ำหรือการเดินเรือดังกล่าวหรือไม่ เนื่องจากยังมีโครงการพัฒนาแม่น้ำโขงทางตอนบนในเขตประเทศจีนที่อยู่นอกเหนือขอบเขตการศึกษา

แม้ว่าในประเทศไทยจะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และปกป้องสภาพแวดล้อมของแม่น้ำโขงให้คงเดิมเอาไว้ และยังไม่ได้มีการปรับปรุงร่องน้ำในแม่น้ำโขงบริเวณแก่งคอนผีหลวงที่ตั้งอยู่ในแม่น้ำโขงในเขตประเทศไทย แต่ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมต่อแม่น้ำโขงในเขตประเทศไทยยังคงเกิดขึ้นอยู่ และประชาชนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงที่เคยได้อาศัยใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงในการดำรงชีวิตได้รับผลกระทบจากการที่สภาพแวดล้อมของแม่น้ำโขงเปลี่ยนไปจากเดิม

และเฉพาะการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขงนั้น ตามความเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ได้เป็นสิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของแม่น้ำโขงเมื่อเปรียบเทียบกับ การปรับปรุงร่องน้ำในแม่น้ำโขงตอนบนและโครงการพัฒนาแม่น้ำโขงอื่น ๆ นอกเขตประเทศไทย

จากผลการศึกษาและอภิปรายผลตามที่กล่าวมา เมื่อเทียบกับสมมุติฐานของการศึกษาแล้ว สรุปได้ว่า

1. การเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขงระหว่างเชียงรุ่งกับเชียงแสนได้ทำให้ปริมาณการค้าระหว่างประเทศไทยและจีนผ่านทางอำเภอเชียงแสนเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะการส่งออกจากประเทศไทยไปยังประเทศจีน แต่ผู้ได้รับประโยชน์จากปริมาณการค้าที่เพิ่มสูงขึ้นนี้เป็นชาวจีนและชาวต่างชาติมากกว่าชาวไทย

2. การเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขงระหว่างเชียงรุ่งกับเชียงแสน มีส่วนทำให้ระบบนิเวศและสภาพทางกายภาพของแม่น้ำโขงในประเทศไทยเปลี่ยนไปจากเดิม และส่งผลกระทบต่อประชากรและชุมชนที่ดำรงชีวิตโดยอาศัยใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงมาแต่เดิม โดยที่ประชากรและชุมชนเหล่านี้ไม่ได้รับประโยชน์จากการเพิ่มขึ้นของปริมาณการค้าระหว่างประเทศไทยและจีน แต่ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมต่อแม่น้ำโขงในประเทศไทยที่เกิดขึ้นทั้งหมด ไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าเกิดจากการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขงเพียงอย่างเดียว

5.3 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

สภาพทางภูมิศาสตร์ของอำเภอเชียงแสนที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงชายแดนประเทศไทย ซึ่งเป็นจุดที่ใกล้กับประเทศจีนมากที่สุดเมื่อใช้เส้นทางคมนาคมขนส่งผ่านทางแม่น้ำโขง โดยมีระยะทางเพียง 264 กิโลเมตรจากเชียงแสนถึงท่าเรือเชียงรุ่ง และการค้าระหว่างประเทศไทย-จีนผ่านทางอำเภอเชียงแสนนี้ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งกฎระเบียบทางการค้าและการอำนวยความสะดวกในการคมนาคมขนส่ง ทำให้สภาพอำเภอเชียงแสนมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต จึงควรมีการเตรียมการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อรองรับการขยายตัวของการค้า เพื่อลดความแออัดและความไม่เป็นระเบียบของเมือง เช่น ปรับปรุงถนนอ้อมเมืองเพื่อไม่ให้รถบรรทุกวิ่งผ่านใจกลางเมือง สำหรับท่าเรือเชียงแสนควรจะต้องอยู่ห่างจากชุมชนมากกว่าในปัจจุบัน
2. ควรเร่งจัดทำผังเมืองรวมทั้งครอบคลุมการรองรับการพัฒนาด้านการค้า ควบคู่กับการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน และสร้างความเป็นระเบียบของชุมชนเมือง
3. ควรพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้ประกอบการในอำเภอเชียงแสนให้สามารถทำการค้าระหว่างประเทศได้ เพื่อรองรับการค้ากับประเทศจีน เพื่อลดการพึ่งพาชาวจีนในการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศ
4. ควรมีมาตรการรองรับปัญหาด้านสังคมที่อาจจะเกิดขึ้นได้ เช่น ปัญหาแรงงานอพยพทั้งชาวต่างชาติและชาวไทยจากต่างถิ่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ
5. ควรมีการดำเนินการเพื่อลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมต่อแม่น้ำโขงที่เกิดขึ้น เพื่อช่วยลดผลกระทบที่เกิดกับชุมชนที่พึ่งพาแม่น้ำโขงเป็นแหล่งทรัพยากรในการดำรงชีวิต

5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาเพิ่มเติม

1. ผลการศึกษาตามรายงานนี้ระบุว่าชาวจีนและชาวต่างชาติเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศไทย-จีนที่เชียงแสนมากกว่าชาวไทย ถึงแม้ว่าตัวเลขสถิติการค้าประเทศไทยจะเป็นฝ่ายได้ดุลการค้า จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมว่าทำอย่างไรชาวไทยจะได้รับประโยชน์มากขึ้น
2. ผลการศึกษาตามรายงานนี้ระบุว่าปริมาณการค้าระหว่างประเทศไทย-จีนผ่านทางแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงแสนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง จนจะต้องมีการก่อสร้างท่าเรือเชียงแสนแห่งที่ 2 เพื่อรองรับปริมาณการค้าที่เพิ่มสูงขึ้นนี้ แต่ในขณะเดียวกันในปัจจุบันนี้ได้เริ่มมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งทางถนนให้สามารถเชื่อมต่อประเทศไทยและจีนผ่านทางประเทศเมียนมาร์และประเทศลาวแล้วหลายเส้นทาง ซึ่งเส้นทางคมนาคมขนส่งทางถนนเหล่านี้อาจมีความสะดวกและมีศักยภาพรองรับการค้าระหว่างประเทศไทย-จีนได้ดีกว่าเส้นทางคมนาคมขนส่งผ่านแม่น้ำโขง จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมว่าเส้นทางคมนาคมขนส่งทางถนนเหล่านี้จะมีศักยภาพทดแทนเส้นทางคมนาคมขนส่งผ่านทางแม่น้ำโขงได้หรือไม่ อย่างไร และการก่อสร้างท่าเรือเชียงแสนแห่งที่ 2 จะมีความจำเป็นและคุ้มค่าหรือไม่
3. ผลการศึกษาตามรายงานนี้ยังไม่สามารถระบุชัดเจนว่าผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำโขงในประเทศไทยหลังจากที่มีการเดินเรือพาณิชย์ตามข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์นั้นเกิดจากสาเหตุอะไร จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขผลกระทบที่ถูกต้อง